

INTERLANDELIJKE ADOPTIE

Advies van de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.vlaamseraadwvg.be – T +32 2 209 01 11 – E info@vlaamseraadwvg.be

Adviesvraag	Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, wat betreft de begeleiding bij interlandelijke adoptie, het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg en het decreet Binnenlandse Adoptie van 3 juli 2015, wat betreft de invoering van een gezamenlijk voortraject pleegzorg-adoptie	
Adviesvrager	Hilde Crevits - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	
Ontvangst adviesvraag	18 september 2023	
Decretale opdracht	adviesfunctie	
Goedkeuring	Sectorale kamer Gezin en Jongerenwelzijn op 17 oktober 2023	
Contactpersoon	Annick De Donder	addonder@serv.be

Inhoud

Situering	4
1. Algemene appreciatie	4
2. Werf 1: Partnerschappen met de herkomstlanden versterken	6
3. Werf 2: Verbinding tussen pleegzorg en adoptie	7
4. Werf 3: Inzetten op (na)zorg en begeleiding	8
5. Nog enkele artikelsgewijze opmerkingen	9

Advies

Op 18 september 2023 ontving de Vlaamse Raad WVG een adviesvraag over het voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 20 januari 2012 houdende de regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, wat betreft de begeleiding bij interlandelijke adoptie, het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg en het decreet Binnenlandse Adoptie van 3 juli 2015, wat betreft de invoering van een gezamenlijk voortraject pleegzorg-adoptie (hierna: het voorontwerp van wijzigingsdecreet).

De adviesvraag is binnen de raad behandeld door de kamer Gezin en Jongerenwelzijn, die het advies bij consensus goedkeurde op 17 oktober 2023.

Situering

De hervormingen van het interlandelijke adoptiesysteem hebben een aanzienlijk voortraject doorlopen. Het traject begon met de oprichting van een onafhankelijk expertenpanel in 2019 dat zijn eindrapport presenteerde in 2021. Dit rapport was voor de Vlaamse Regering een leidraad voor de huidige hervormingsinspanningen. In 2022 werd een actieplan geïntroduceerd, dat later dat jaar nog verder werd geconcretiseerd met adviezen van drie werkgroepen.

Een heel aantal aanbevelingen uit dit voortraject vinden vandaag een legistische vertaling in het voorontwerp van wijzigingsdecreet. De wijzigingen betreffen onder andere de decretale verankering van de weg naar een gezamenlijk voortraject voor pleegzorg en adoptie, alsook de herziene verantwoordelijkheden van de interlandelijke adoptiedienst en de gewijzigde relatie met het Vlaams Centrum voor Adoptie. Daarnaast omvat het voorstel de instelling van een Adviescomité voor Interlandelijke Adoptie. Er wordt ook toegewerkt naar adoptiebegeleiding voor alle dossiers, waar (na)zorg een belangrijke plaats inneemt.

1. Algemene appreciatie

De raad ziet dat er de laatste jaren hard gewerkt is aan het tot stand brengen van een nieuw kader voor interlandelijke adoptie. Er was het onderzoek en de aanbevelingen van het expertenpanel, er waren verschillende gedachtewisselingen in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding van het Vlaams Parlement en men kwam tot een actieplan. Het voorontwerp van wijzigingsdecreet dat vandaag voorligt, is dus gestoeld op een zeer grondige en participatieve voorbereiding. De raad steunt een dergelijke werkwijze. Hij stelt ook tevreden vast dat het voorontwerp van wijzigingsdecreet uitvoering geeft aan verschillende van de aanbevelingen uit het voortraject.

Aanpassingen aan de interlandelijke adoptiewetgeving in Vlaanderen waren nodig om te waarborgen dat toekomstige interlandelijke adopties correct en ethisch verlopen, met meer aandacht voor de impact van adoptie op de verschillende betrokkenen. Wanpraktijken moeten in de toekomst absoluut vermeden worden. De raad kan ook niet genoeg benadrukken dat de belangen van het kind meer centraal moesten staan en dat de nood van een kind aan interlandelijke adoptie steeds het enige uitgangspunt kan zijn van adoptiebemiddeling.

Het voorontwerp van wijzigingsdecreet biedt volgens de raad goede kansen om aan deze bekommernissen tegemoet te komen en de interlandelijke adopties naar Vlaanderen te verbeteren. Uiteraard zal veel afhangen van hoe dit beleidskader nu verder wordt geconcretiseerd, geïmplementeerd en hoe de inzet van middelen zal gebeuren (binnen een budgetneutraal kader).

Goede hervormingen en uitgangspunten maar nood aan een echte mind shift over adoptie...

De voorgestelde wijzigingen beogen een duidelijke taakafbakening en -omschrijving met intensieve samenwerking tussen de verschillende actoren in het adoptieproces en een verbetering van de adoptieprocedures. Dit streefdoel is positief om de kwaliteit en transparantie van adopties te vergroten en om wanpraktijken te vermijden.

De raad is zeer tevreden dat de Vlaamse Regering expliciet bevestigt dat bij adoptie **het belang van het kind de voornaamste overweging** is. De raad ziet dat de evolutie van ouder- naar kindperspectief in het voorontwerp van wijzigingsdecreet wordt vertaald in grondige screeningsprocedures, een strikte toepassing van de subsidiariteitsvereiste, de aanpassing van bepaalde terminologie en een verbinding tussen adoptie- en pleegzorgtrajecten.

De raad ziet hierin **een beloftevolle aanzet voor een echte mind shift over adoptie**, met een adoptiebeleid dat zich situeert als ultieme poging om het recht van het kind te realiseren om op te groeien in een gezinscontext. Binnen dat kader wordt een adoptie bij voorkeur ook niet als een tabula rasa gezien ten opzichte van de oorspronkelijke ouder(s) en herkomst. Daarom vindt de raad het goed dat het idee van het 'meerouderschap' of gedeeld ouderschap ook bij adoptie ingang vindt. Dit concept bestaat al langer binnen de pleegzorg, waar het zeer verbindend kan werken.

Een werkelijke mind shift naar het zoeken van een geschikt gezin voor bepaalde kinderen in nood (tijdelijk, langere termijn of permanent) vraagt dat **het meerouderschap binnen adoptie nog veel sterker benadrukt wordt**. Om het meerouderschap juridisch verder uit te werken, zijn ook inspanningen van de federale overheid nodig.

Een mind shift over adoptie vereist daarnaast ook dat men afstapt van het wachtlijstensysteem voor kandidaat-adoptanten en overgaat naar **een pool van kandidaat 'mede-ouders'** (waarbij dus de geboorte- of eerste ouder(s) zichtbaar blijven en indien mogelijk/niet schadelijk voor het kind: ook aanwezig kunnen zijn).

...en wachten op uitvoering en inzet van de middelen

Hoewel de principes en voorstellen uit het voorontwerp van wijzigingsdecreet door de raad positief onthaald worden, **zijn er verschillende maatregelen die de raad pas ten gronde kan beoordelen eens ze worden geconcretiseerd en geïmplementeerd**. Onder meer het gezamenlijk voortraject voor kandidaten voor adoptie en voor pleegzorg en de concretisering van de nazorg roepen nog veel vragen op. De raad begrijpt dat zulke zaken uitgewerkt zullen worden in (een) uitvoeringsbesluit(en). Daaruit zal blijken wie het voortraject organiseert, wat dit traject inhoudt en wie nazorg aanbiedt. Het zal nog duidelijker moeten worden wat de exacte taken zijn van de interlandelijke adoptiedienst, het Steunpunt Adoptie, het Vlaams Centrum voor Adoptie, het Adviescomité interlandelijke adoptie en andere relevante partners. Het is belangrijk dat deze concretisering gebeurt in nauw overleg met de betrokken diensten en sectoren.

Verder zal ook de inzet van middelen het succes van de hervorming mee bepalen. Daaromtrent leest de raad in de memorie van toelichting (p. 17) dat het voorontwerp van decreet geen budgettaire impact heeft. En in de nota aan de Vlaamse Regering (p. 7) vinden we dat alleen een beperkt budget voorzien zal worden om de kosteloze begeleiding van adoptie door de interlandelijke adoptiedienst te dragen. Verder gebeurt de hervorming van de interlandelijke adoptie dus binnen een budgetneutraal kader.

De raad vraagt om te verduidelijken hoe de budgetneutraliteit zal worden bewerkstelligd.

De verdeling van de middelen zal ontegensprekelijk mee de haalbaarheid van bepaalde voorname-ns bepalen.

2. Werf 1: Partnerschappen met de herkomst-landen versterken

Om beter te garanderen dat adopties correct verlopen, was het nodig om het takenpakket van de interlandelijke adoptiedienst te wijzigen en de verhouding met het Vlaams Centrum voor Adoptie te verduidelijken. De raad vindt het goed dat hun complementariteit optimaal zal worden benut, om zo de verschillende opdrachten inzake interlandelijke adoptie kwaliteitsvol uit te oefenen en het risico op wanpraktijken te verkleinen.

De raad stelt vast dat de interlandelijke adoptiedienst een omvangrijke opdracht heeft in de begeleiding en ondersteuning van kandidaat-adoptieouders en geadopteerden (artikel 15):

- 1° de kandidaat-adoptant informeren, voorbereiden en begeleiden bij de dossiersamenstelling en de procedure in het land van herkomst;
- 2° begeleiding bieden aan de kandidaat-adoptant en de geadopteerde;
- 3° zorg en begeleiding verstrekken aan de kandidaat-adoptant en de geadopteerde;
- 4° advies verlenen aan het Vlaams Centrum voor Adoptie over de behoeften van het kind en de navolgende matching.

Op basis van de tekst van het voorontwerp van wijzigingsdecreet en de huidige werking van de adoptiediensten gaat de raad ervan uit dat de interlandelijke adoptiedienst niet betrokken is bij het voortraject voor de kandidaat-adoptant (met daarbij ook de screening). Deze scheiding van taken en opdrachten is een **noodzakelijke voorwaarde voor kandidaat-adoptanten om bepaalde moeilijkheden of problemen die opduiken te kunnen melden aan de adoptiedienst** zonder angst voor de gevolgen die deze melding kan hebben voor beslissingen in hun dossier.

Het nieuwe adviescomité interlandelijke adoptie adviseert op metaniveau over het verloop van interlandelijke adoptieprocedures in Vlaanderen en (op vraag) ook in concrete adoptiedossiers. Het adviescomité kan daarbij kijken naar de medische of psychosociale adopteerbaarheid van een kind of de match tussen kandidaat-adoptant en kind. De raad vindt het **belangrijk dat een tussenkomst van het adviescomité ook kan worden ingeroepen door kandidaat-adoptanten**, en niet alleen op vraag van de interlandelijke adoptiedienst of het Vlaams Centrum voor Adoptie.

3. Werf 2: Verbinding tussen pleegzorg en adoptie

De Vlaamse Regering geeft een eerste decretale aanzet om pleegzorg en adoptie sterker met elkaar te verweven. Op dit punt luidt het voorontwerp van wijzigingsdecreet een zeer grote hervorming in.

Ook de raad ziet kansen in de verbinding tussen pleegzorg en adoptie, dit om de rechten van kinderen te realiseren om op te groeien in een gezin. De raad meent dat kennis en goede praktijken maximaal kunnen worden benut binnen een geïntegreerd voortraject en dat mensen die kandidaat zijn om een kind tijdelijk of permanent een thuis te geven, gebaat kunnen zijn bij een bredere sensibilisering, voorbereiding, begeleiding en matching.

Bovendien is de raad van mening dat verschillende van de bezorgdheden van pleegzorgers en adoptanten dicht bij elkaar liggen. Ook pleegzorgers mogen wel degelijk bezorgd zijn over het langetermijnperspectief van kinderen en de juridische zekerheid die daarbij hoort. En adoptanten hebben best oog voor de geboorte- of eerste ouder(s) en familieleden. Zoals eerder beschreven, is het concept van meerouderschap ook binnen adoptie een heel belangrijke basisgedachte.

Om de doelstelling te halen om zoveel mogelijk kinderen te laten opgroeien in een gezinscontext, vindt de raad het belangrijk dat het hele voortraject voor adoptie en pleegzorg samen doorlopen wordt, zoals dit ook beschreven is in artikel 5 van het voorontwerp van wijzigingsdecreet. In het decreet is nog niet bepaald wie het voortraject zal organiseren en hoe dit vorm zal krijgen. De raad denkt dat het goed is om dit **traject te laten leiden door medewerkers uit zowel het Steunpunt Adoptie als de pleegzorgdienst**. Het is nodig dat zij op één lijn komen, wil men een ommekeer in het denken over adoptie realiseren (zie ook eerder in dit advies, p.5).

Vanuit de praktijk ziet de raad ook uitdagingen aan de verbinding tussen pleegzorg en adoptie. Zo zijn er grote verschillen in aantallen tussen kandidaat-pleegzorgers en kandidaat-adoptanten, zijn er verschillen in schaalgrootte tussen diensten pleegzorg en het Steunpunt Adoptie en werkt men soms met andere screeningscriteria. Om zicht te krijgen op de uitdagingen en om de hervorming de noodzakelijke gedragenheid te geven, adviseert de raad om de **sectoren actief te betrekken bij het verder concretiseren van de verbinding tussen pleegzorg en adoptie.**

4. Werf 3: Inzetten op (na)zorg en begeleiding

De raad is zeer tevreden met de beleidskeuze om de (na)zorg en begeleiding voor alle adoptiebetrokkenen te versterken. De raad verwacht dat de Vlaamse Regering aan deze keuze ook budgettaire engagementen koppelt. Een versterking van het nazorgbeleid kan immers alleen wanneer hier bij de verdeling/verschuiving van middelen ook expliciet wordt op ingezet.

In het voorontwerp van wijzigingsdecreet wordt voor de organisatie van de nazorg verwezen naar de adoptiediensten (art.15, §4), naar het Steunpunt Adoptie (art. 15, §4, 5°) en naar andere partners (art. 15, §4, 5°). Het is vandaag dus nog niet duidelijk wie nazorg zal aanbieden. De raad heeft er begrip voor om dit voorlopig open te laten maar benadrukt dat nazorg uiteraard adoptiespecifiek moet zijn en dat hiervoor de nodige kennis en expertise noodzakelijk zijn.

De raad vraagt **aandacht voor de zorg en ondersteuning van geadopteerde kinderen en jongeren in de jeugdhulp.** Voor hen ontbreekt vaak passende hulpverlening, zowel qua kennis als qua beschikbaarheid. Aangezien hun adoptieverhaal een essentieel deel is van hun bestaan en vaak ook onderliggend is aan hun vragen en problemen, is aanvullend aan de reguliere jeugdhulpverlening ook specifieke trauma- en adoptiesensitieve zorg en ondersteuning nodig. Het delen en doorstromen van kennis en expertise over (de impact van) adoptie gebeurt nu echter nog veel te weinig. De raad adviseert actieve bruggen tussen de jeugdhulp en de diensten en organisaties die nazorg en begeleiding bij een adoptietraject bieden.

Verder vindt de raad het een gemiste kans dat de Vlaamse Regering geen (tijdelijke) **Vlaamse erkennings- en bemiddelingscommissie voor wanpraktijken bij interlandelijke adoptie opricht** en deel laat uitmaken van het nieuw voorgestelde kader voor interlandelijke adoptie. Het expertenpanel raadde de oprichting aan van een dergelijke erkennings- en bemiddelingscommissie, waar de slachtoffers van onwettelijk of onwenselijk verlopen interlandelijke adopties gehoord worden en ze informatie en ondersteuning krijgen. De raad treedt deze belangrijke aanbeveling bij.

5. Nog enkele artikelsgewijze opmerkingen

Artikel 16

Met dit artikel wordt een nieuwe instantie opgericht, namelijk het Adviescomité interlandelijke adoptie. De raad wijst op het belang van een **evenwichtige samenstelling van het adviescomité**, waarbij ook de stem van adoptieouders én geadopteerden voldoende gehoord wordt.

De raad vraagt de volgende tekstaanpassing:

- Voor de adviesverlening, vermeld in paragraaf 1, 2°, bestaat het Adviescomité interlandelijke adoptie naast de leden, vermeld in het eerste lid, ook uit minstens twee onafhankelijke deskundigen op het gebied van adoptie, een vertegenwoordiger van de pleegzorgsector en minstens twee vertegenwoordigers van adoptieouders ~~of~~ **en** geadopteerden.

Artikel 25

De raad leest in het voorontwerp van wijzigingsdecreet dat indien een adoptiesamenwerking met een herkomstland wordt stopgezet kandidaat-adoptanten mogelijks worden opgenomen op een andere wachtlijst voor interlandelijke adoptie. Moet hieruit besloten worden dat de Vlaamse Regering vasthoudt aan het systeem van wachtlijsten?

De raad pleit daarentegen voor het **vervangen van het wachtlijstensysteem door een pool van kandidaat 'mede-ouders'** (zie ook eerder in dit advies, p.5).

Artikel 31 tot 35

Informatie over de omstandigheden waarin een kind werd geadopteerd, zijn van vitaal belang voor het beantwoorden van identiteitsvraagstukken, voor het kennen van de historisch-familiale context en ontstaansgeschiedenis. Daarom is het belangrijk dat **het adoptiedossier en informatie betreffende een adoptiecasus voor de betrokkenen gedurende hun hele leven toegankelijk zijn**. Zeker gezien vele geadopteerden pas later aan een onderzoek naar hun herkomst beginnen, en dat geboorte- of eerste ouders dan vaak al overleden zijn, is alle informatie waardevol.

Artikels 32 en 34

Het Vlaams Centrum voor Adoptie, de adoptiedienst, het Steunpunt Adoptie, het Adviescomité interlandelijke adoptie en de vergunde organisatie(s) kunnen verschillende soorten persoonsgegevens verwerken. Daarbij ook gegevens over 'het academische curriculum' van de kandidaat-adoptant, van de afstandsouder en/of van de geadopteerde. De raad gaat ervan uit dat de decreetgever gegevens over het opleidingsniveau bedoelt?

-
- De raad vraagt om in de artikels 32 en 34 de term 'academisch curriculum' overal te vervangen door 'opleidingsniveau'.
-